

Υπόθεση C-21/24

Σύνοψη αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

12 Ιανουαρίου 2024

Αιτούν δικαστήριο:

Juzgado de lo Mercantil n.º 1 de Zaragoza (Ισπανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

10 Ιανουαρίου 2024

Ενάγων:

CP

Εναγομένη:

Nissan Iberia S. A.

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Προδικαστική παραπομπή – Συμπράξεις – Άρθρο 101 ΣΛΕΕ – Οδηγία 2014/104/ΕΕ – Αποζημίωση για παραβάσεις του δικαίου ανταγωνισμού – Προθεσμία για την άσκηση της αγωγής αποζημιώσεως – Παραγραφή

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Αποζημίωση για παραβάσεις του δικαίου ανταγωνισμού – Εφαρμογή της εθνικής ρύθμισης για τη μεταφορά στην εσωτερική έννομη τάξη ευρωπαϊκής οδηγίας σχετικά με αγωγές αποζημιώσεως που ασκούνται μετά τη μεταφορά αυτή, αλλά αφορούν προγενέστερα γεγονότα – Υποχρεωτικός χαρακτήρας της άσκησης της αγωγής αποζημιώσεως – Προθεσμία για την παραγραφή της – Υπολογισμός της προθεσμίας παραγραφής – Προκριματικός χαρακτήρας των διοικητικών αποφάσεων περί επιβολής κυρώσεων – Ζητήματα σχετικά με τη δημοσίευσή τους

Προδικαστικά ερωτήματα

1) Υπάρχει νομική βάση στο ενωσιακό δίκαιο η οποία να καθιστά δυνατή τη διάκριση μεταξύ δυνατότητας και υποχρέωσης άσκησης της αγωγής αποζημιώσεως για παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού, ή, αντιθέτως, η αγωγή πρέπει να ασκηθεί και η προθεσμία παραγραφής αρχίζει να τρέχει μόλις ο ζημιωθής λάβει γνώση ή μπορούσε ευλόγως να λάβει γνώση τόσο του γεγονότος ότι υπέστη ζημία εξαιτίας της προαναφερθείσας παράβασης, όσο και της ταυτότητας του παραβάτη;

2) Πρέπει να γίνει δεκτό ότι, προκειμένου να ασκηθεί αγωγή αποζημιώσεως ενώπιον των δικαστηρίων, είναι απαραίτητο η απόφαση περί επιβολής κυρώσεων να έχει προηγουμένως επικυρωθεί με τελεσίδικη δικαστική απόφαση, ή, αντιθέτως, πρέπει να θεωρηθεί ότι, όταν η απόφαση της CNMC (εθνικής επιτροπής αγοράς και ανταγωνισμού), το πλήρες κείμενο της οποίας έχει δημοσιευθεί, περιλαμβάνει την ταυτότητα των παραβατών, την ακριβή διάρκεια της παράβασης και τα προϊόντα τα οποία αυτή αφορά, η αγωγή αποζημιώσεως μπορεί να ασκηθεί ενώπιον των δικαστηρίων και η προθεσμία παραγραφής αρχίζει να τρέχει;

3) Πρέπει να θεωρηθεί ότι η δημοσίευση του πλήρους περιεχομένου της κύρωσης στην επίσημη και δημόσια ιστοσελίδα της CNMC (εθνικής επιτροπής αγοράς και ανταγωνισμού) παράγει τα ίδια αποτελέσματα, ως προς την έναρξη της προθεσμίας παραγραφής, με τη δημοσίευση της περίληψης της απόφασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η δημοσίευση των αποφάσεων της εθνικής επιτροπής αγοράς και ανταγωνισμού πραγματοποιείται αποκλειστικά και μόνο στην επίσημη ιστοσελίδα;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

ΣΛΕΕ: άρθρα 101, 102 και 267

Οδηγία 2014/104/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Νοεμβρίου 2014, σχετικά με ορισμένους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημιώσεως βάσει του εθνικού δικαίου για παραβάσεις των διατάξεων του δικαίου ανταγωνισμού των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης: ιδίως, άρθρο 22, παράγραφος 1

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης

Αποφάσεις του Δικαστηρίου C-637/17, C-267/20, C-453/99, C-557/12, C-295/04 και C-298/04, διάταξη του Δικαστηρίου C-199/22 και προτάσεις C-605/21

Σχετικές διατάξεις εθνικού δικαίου

Constitución Española (ισπανικό Σύνταγμα): άρθρα 9, παράγραφος 3, 24, παράγραφος 1 και 117, παράγραφος 1

Ley de Enjuiciamiento Civil (κώδικας πολιτικής δικονομίας): άρθρα 22, 43 και 455, παράγραφος 1

Ley de Defensa de la Competencia (νόμος για την προστασία του ανταγωνισμού): άρθρα 13 και 74 και Disposición Transitoria Primera (πρώτη μεταβατική διάταξη)

Código Civil (αστικός κώδικας): άρθρα 1902 και 1968, παράγραφος 2

Real Decreto-ley 9/2017, de 26 de mayo, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores (βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 9/2017, της 26ης Μαΐου, για τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον χρηματοπιστωτικό, τον εμπορικό και τον υγειονομικό τομέα και για την απόσπαση εργαζομένων)

SSTC 19/2008 και 192/2009 (αποφάσεις του ισπανικού συνταγματικού δικαστηρίου)

SSTS 651/2013, 926/2023, 947/2023, 528/2013, 511/2018, 112/2022, 434/2021 και 780/2021 (αποφάσεις του ισπανικού Ανωτάτου Δικαστηρίου)

SAP 118/2023 (απόφαση δευτεροβάθμιου δικαστηρίου) της Σαραγόσα

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της διαδικασίας της κύριας δίκης

- 1 Ο CP άσκησε αγωγή κατά της Nissan Iberia S. A. προβάλλοντας αξίωση αποζημιώσεως από την απόκτηση οχήματος, κατόπιν επιβολής κυρώσεων εις βάρος της εναγομένης από την Comisión Nacional del Mercado y la Competencia [εθνική επιτροπή αγοράς και ανταγωνισμού (στο εξής: CNMC)].
- 2 Το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι η σχετική αγωγή έχει παραγραφεί καθόσον θα έπρεπε να είχε ασκηθεί μετά τη δημοσίευση του πλήρους κειμένου της απόφασης της CNMC στην επίσημη ιστοσελίδα της, και όχι όταν αυτή επικυρώθηκε με τελεσίδικη δικαστική απόφαση.
- 3 Το Audiencia Provincial (δευτεροβάθμιο δικαστήριο) της Σαραγόσα δέχθηκε εν μέρει την έφεση κατά της απόφασης του προαναφερθέντος δικαστηρίου, ως προς τη μη παραγραφή της αγωγής, και έκρινε ότι η προθεσμία παραγραφής εκκινεί από την ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση της CNMC επικυρώνεται με τελεσίδικη απόφαση του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου).

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 4 Η εναγομένη θέτει το ερώτημα εάν προσκρούει στο ενωσιακό δίκαιο και στην ενωσιακή νομολογία ερμηνεία εθνικού κανόνα δικαίου σύμφωνα με την οποία η προθεσμία παραγραφής της αγωγής αποζημιώσεως λόγω συμπεριφορών αντίθετων προς τον ανταγωνισμό δεν εκκινεί με την επίσημη δημοσίευση του πλήρους κειμένου της διοικητικής αποφάσεως της εθνικής αρχής ανταγωνισμού περί επιβολής κυρώσεων, ακόμη και όταν η ως άνω απόφαση έχει προσβληθεί με ένδικο βοήθημα.
- 5 Επιπλέον, βάσει των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της μη αναδρομικής ισχύος των κανόνων δικαίου, θέτει το ερώτημα σχετικά με το ποιος πρέπει να είναι ο εφαρμοστέος κανόνας δικαίου σε αγωγές αποζημιώσεως οι οποίες ασκούνται μετά την έναρξη ισχύος της οδηγίας 2014/104/ΕΕ και του κανόνα δικαίου για τη μεταφορά της στην εσωτερική έννομη τάξη [(Ley de Defensa de la Competencia) νόμου για την προστασία του ανταγωνισμού], αλλά αφορούν γεγονότα ή διοικητικές αποφάσεις που ανάγονται σε χρόνο προγενέστερο της έναρξης ισχύος του ως άνω κανόνα δικαίου, όταν, βάσει της προηγούμενης ρύθμισης, δεν έχει παρέλθει η προθεσμία παραγραφής που ισχύει στις περιπτώσεις αυτές.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αιτήσεως περί προδικαστικής παραπομπής

- 6 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς τις συμπράξεις σχετικά με φορτηγά οχήματα έχουν αναδυθεί ποικίλες θεωρητικές και νομολογιακές προσεγγίσεις στην Ισπανία όσον αφορά την αναδρομική εφαρμογή της οδηγίας σχετικά με τις αγωγές αποζημιώσεως και τις προθεσμίες παραγραφής, καθώς επίσης και ως προς την πιθανότητα μιας contra legem επίκλησης της οδηγίας αυτής.
- 7 Κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, η λύση του ζητήματος έγκειται στην πραγματοποίηση διάκρισης μεταξύ του προκριματικού χαρακτήρα της προηγούμενης αποφάσεως της αρχής ανταγωνισμού και της προθεσμίας παραγραφής. Υπό την έννοια αυτή, εκτιμά ότι, κατόπιν της εκδόσεως της αποφάσεως C-267/20, σχετικά με την παραγραφή των αγωγών αποζημιώσεως για παραβάσεις των διατάξεων του δικαίου ανταγωνισμού, η προθεσμία παραγραφής δεν μπορεί να αρχίσει να τρέχει έως ότου ο ζημιωθείς λάβει γνώση ή μπορεί ευλόγως να θεωρηθεί ότι έχει λάβει γνώση: α) της ύπαρξης παράβασης, β) της ύπαρξης ζημίας, γ) της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της ζημίας αυτής και της παράβασης, δ) της ταυτότητας του παραβάτη. Μολονότι, σύμφωνα με τη νομολογία των εθνικών δικαστηρίων, μετά τη δημοσίευση της αποφάσεως περί επιβολής κυρώσεων στην Diario Oficial (Επίσημη Εφημερίδα), η προθεσμία για την άσκηση της αγωγής είναι πέντε έτη, το αιτούν δικαστήριο δεν συμφωνεί με την προθεσμία αυτή.

- 8 Σε κάθε περίπτωση, επισημαίνει ορισμένα εμπόδια για την εφαρμογή αυτής της προθεσμίας παραγραφής. Πρώτον, δεν υπάρχει κανένας κανόνας δικαίου ο οποίος να θέτει ως προϋπόθεση την επικύρωση της προγενέστερης αποφάσεως της αρχής ανταγωνισμού με τελεσίδικη δικαστική απόφαση, προκειμένου να ασκηθεί η αγωγή. Επιπλέον, συνεπεία της τροποποίησης του 2007 του Ley de Defensa de la Competencia (νόμου για την προστασία του ανταγωνισμού), δεν αποτελεί πλέον αναγκαία προϋπόθεση για την άσκηση αγωγής η ύπαρξη προγενέστερης διοικητικής αποφάσεως με την οποία να διαπιστώνονται παραβάσεις του δικαίου ανταγωνισμού. Οι ζημιωθέντες από αντίθετες προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορές δύνανται να προβάλλουν αξίωση αποζημίωσης κατά των παραβατών απευθείας ενώπιον των δικαστικών αρχών, εκ παραλλήλου με τη διεξαγωγή ερευνών ή την έκδοση αποφάσεων των αρχών ανταγωνισμού.
- 9 Δεύτερον, ανακύπτει το ζήτημα της γνώσης της ύπαρξης αποφάσεως από τους ζημιωθέντες. Στις αγωγές αποζημιώσεως για ζημίες που προκλήθηκαν από τη σύμπραξη κατασκευαστών αυτοκινήτων, η έναρξη της προθεσμίας πρέπει, θεωρητικώς, να εκκινεί κατά την ημερομηνία δημοσίευσης της διοικητικής αποφάσεως. Τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή κατά την οποία γνωστοποιείται η ύπαρξη της παράβασης καθορίζονται επακριβώς τόσο η ταυτότητα των παραβατών όσο και η διάρκεια της παράνομης συμπεριφοράς, ενώ μπορεί επιπλέον να καθορισθεί και η πρόκληση της ζημίας. Λαμβανομένης υπόψη της άσκησης σωρείας αγωγών σε ολόκληρη την Ισπανία, εκ παραλλήλου με τη διαδικασία επιβολής κυρώσεων από την CNMC, ποια είναι η κρίσιμη χρονική στιγμή η οποία θα πρέπει να ληφθεί υπόψη για την άσκηση της αγωγής: η δημοσίευση της απόφασης στην ιστοσελίδα της CNMC, η έκδοση δελτίου τύπου εκ μέρους της, η ευρεία διάδοση στα μέσα ενημέρωσης εθνικής εμβέλειας, η τελεσιδικία της απόφασης του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου) με την οποία επικυρώνεται η επιβληθείσα κύρωση; Επίσης, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η δικαστική απόφαση που επικυρώνει την επιβληθείσα κύρωση δεν κοινοποιείται με δελτίου τύπου, σε επίσημη εφημερίδα, ή σε ιστοσελίδα ελεύθερης πρόσβασης, αλλά καταχωρίζεται σε νομική βάση δεδομένων, της οποίας την ύπαρξη αγνοούν οι πολίτες.
- 10 Όσον αφορά την έναρξη υπολογισμού της προθεσμίας παραγραφής για την άσκηση αγωγής αποζημιώσεως, δημιουργείται η αμφιβολία εάν θα πρέπει να θεωρηθεί ως χρονικό σημείο αναφοράς η ημερομηνία δημοσίευσης της διοικητικής απόφασης περί επιβολής κυρώσεων, που δεν πραγματοποιείται πάντοτε, καθόσον η αξίωση αποζημιώσεως μπορεί να εξετασθεί στο πλαίσιο αυτοτελούς αστικής διαδικασίας, ή η ημερομηνία κατά την οποία η ως άνω απόφαση επικυρώνεται με τελεσίδικη δικαστική απόφαση.
- 11 Το Audiencia Provincial (δευτεροβάθμιο δικαστήριο) της Σαραγόσα κλίνει υπέρ της άποψης ότι η προθεσμία παραγραφής για την άσκηση αγωγής αποζημιώσεως εκκινεί κατά την ημερομηνία δημοσίευσης της απόφασης περί επιβολής κυρώσεων, υπό την επιφύλαξη ότι, με την έναρξη της αστικής δίκης, η διαδικασία ενδέχεται να ανασταλεί, προκειμένου να συνεκτιμηθούν οι επιπτώσεις

μεταγενέστερων αποφάσεων που ενδέχεται να εκδοθούν από τα διοικητικά δικαστήρια.

- 12 Μια άλλη επιλογή είναι να θεωρηθεί ότι η προθεσμία παραγραφής αρχίζει από τη χρονική στιγμή κατά την οποία η απόφαση περί επιβολής κυρώσεων επικυρώνεται με τελεσίδικη δικαστική απόφαση. Ωστόσο, εν προκειμένω ανακύπτει το πρόβλημα ότι συντρέχουν δύο διαφορετικές δικαιοδοσίες: αφενός, των πολιτικών δικαστηρίων, ενώπιον των οποίων ασκείται η αγωγή αποζημιώσεως και, αφετέρου, των διοικητικών, ενώπιον των οποίων προσβάλλονται οι διοικητικές κυρώσεις, με τον συνεπαγόμενο κίνδυνο έκδοσης αντιφατικών δικαστικών αποφάσεων για τα ίδια πραγματικά περιστατικά.
- 13 Επιπλέον, εγείρεται το ερώτημα σχετικά με τον κανόνα δικαίου που θα πρέπει να διέπει την παραγραφή αγωγών αποζημιώσεως ασκούμενων μετά την έναρξη ισχύος του νόμου για τη μεταφορά της οδηγίας 2014/104/ΕΕ στην εσωτερική έννομη τάξη, οι οποίες ωστόσο, αφορούν γεγονότα ή αποφάσεις που ανάγονται σε χρόνο προγενέστερο της εν λόγω έναρξης ισχύος.